

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552) ประกอบด้วยทักษะวิชาชีพบัญชี แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. **ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skills)** บุคคลที่พร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ต้องบรรลุระดับสูงที่สุดของทักษะเหล่านี้ ณ ช่วงเวลาที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ทักษะทางปัญญาช่วยให้นักบัญชีแก้ปัญหา ตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจที่ดีแก่ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนขององค์กรได้ ทักษะเหล่านี้มักได้มาจากการศึกษาทั่วไปในภาพกว้าง ทักษะทางปัญญาที่จำเป็นประกอบด้วยทุกเรื่อง ดังนี้

1.1 มีความสามารถที่จะกำหนด ได้มา จัด และเข้าใจ สารสนเทศจากคน สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.2 มีขีดความสามารถที่จะสอบถาม วิจัย คิดเชิงเหตุผลและวิเคราะห์ และ

1.3 มีความสามารถที่จะระบุและแก้ไขปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อน

2. **ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน (Technical and Functional Skills)**

ประกอบด้วยทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งรวมถึง

2.1 มีความชำนาญทางตัวเลข (การใช้คณิตศาสตร์และสถิติ) และความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 การวิเคราะห์แบบจำลองการตัดสินใจ และความเสี่ยง (Decision Modeling and Risk Analysis)

2.3 การวัด

2.4 การรายงาน และ

2.5 ความรู้ด้านกฎหมายและกฎเกณฑ์ข้อบังคับ

3. **ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Skills)** ซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยการเรียนรู้และการปรับคุณลักษณะเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งรวมถึง

- 3.1 ความสามารถในการจัดการตนเอง
- 3.2 มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถโน้มน้าวและเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 3.3 ความสามารถที่จะเลือก และเรียงลำดับทรัพยากรที่มีจำกัด และจัดแรงงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา
- 3.4 ความสามารถที่จะเข้าร่วมและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง
- 3.5 พิจารณาปรับใช้ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ และทัศนคติให้เข้ากับการตัดสินใจ
- 3.6 ความระมัดระวังเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

4. **ทักษะทางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร (Interpersonal and Communication Skills)** ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กรได้ดี รับและส่งผลสารสนเทศได้ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ ส่วนประกอบของทักษะทางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารประกอบด้วย

- 4.1 การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง
- 4.2 สามารถทำงานเป็นกลุ่ม
- 4.3 มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ต่างวัฒนธรรมและความคิดเห็นต่างกันได้ เจรจาต่อรองหาหนทางแก้ปัญหาและกำหนดข้อตกลงร่วมกันในสถานการณ์ทางวิชาชีพ
- 4.4 การทำงานในวัฒนธรรมที่ต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.5 สามารถนำเสนอ อภิปราย รายงานและการปกป้องมุมมองของตนเองมีประสิทธิภาพ ผ่านการเขียนและการพูดทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 4.6 ฟังและอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน

5. **ทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ (Organizational and Business Management Skills)** มีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะมีการเรียกร้องให้เป็นผู้แสดงบทบาทในเชิงรุกในการจัดการองค์กรในแต่ละวัน ในขณะที่ก่อนหน้านี้บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาจถูกจำกัดอยู่เพียงแค่การเก็บและรวบรวมข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้ แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้เข้าไปมีบทบาทกับหลายหน่วยงาน

มากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีความรู้ด้านธุรกิจมากขึ้น ตระหนักในเรื่องการเมือง และมีมุมมองแบบรอบด้าน ทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ รวมถึง

5.1 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหาร โครงการ การจัดการบุคลากรและทรัพยากร และการตัดสินใจ

5.2 ความสามารถที่จัดแบ่งหน้าที่งาน ที่จะจูงใจและพัฒนาบุคลากร

5.3 การมีภาวะผู้นำ

5.4 การพิจารณาและตัดสินใจได้อย่างผู้มีวิชาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพบัญชี

ในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพบัญชี มีหน่วยงานที่ควบคุมและดูแลผู้ประกอบวิชาชีพ ดังนี้

1. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ได้ออกประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่อง กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2543 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2543: ออนไลน์) ผู้ทำบัญชีต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

1.2 มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีได้

1.3 ไม่เคยต้องโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี เว้นแต่พ้นระยะเวลาที่ถูกลงโทษมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี

1.4 มีคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้ทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยซึ่ง ณ วันปิดบัญชีในรอบปีบัญชีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียนไม่เกินห้าล้านบาท มีสินทรัพย์รวมไม่เกินสามสิบล้านบาท และมีรายได้รวมไม่เกินสามสิบล้านบาท ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชีหรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยหรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชี

(ข) ผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีดังต่อไปนี้ ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชีหรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชี

(1) ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยซึ่ง ณ วันปิดบัญชีในรอบปีบัญชีที่ผ่านมามีทุนจดทะเบียน หรือสินทรัพย์รวม หรือรายได้รวม รายการใดรายการหนึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ใน (ก)

(2) บริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย

(3) นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

(4) กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร

(5) ผู้ประกอบธุรกิจธนาคาร เงินทุน หลักทรัพย์เครดิตฟองซิเอร์ ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย

(6) ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน

(ค) ในกรณีที่เป็นการเริ่มทำบัญชีรอบปีบัญชีแรก ของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี คุณสมบัติของผู้ทำบัญชีให้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ทุนจดทะเบียนตามที่กำหนดไว้ใน (ก) และ (ข) แล้วแต่กรณี

1.5 มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามที่จะประกอบวิชาชีพเป็นผู้ทำบัญชีตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547

2. **สภาวิชาชีพบัญชี** ได้ออกพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอยู่ภายใต้การดูแลของสภาวิชาชีพบัญชีเดียวกัน รวมทั้งให้ความรู้และพัฒนาส่งเสริมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีคุณภาพ มีมาตรฐานและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ตลอดจนเพื่อให้มีการควบคุมจรรยาบรรณการประกอบวิชาชีพ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2548: ออนไลน์)

ในเบื้องต้นพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 กำหนดให้มีการควบคุมการประกอบวิชาชีพบัญชี 2 ด้าน คือ วิชาชีพด้านการสอบบัญชี และวิชาชีพด้านการทำบัญชี โดยมีข้อกำหนดในเรื่องจรรยาบรรณ ดังนี้

2.1 ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีหรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี หรือมาตรฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

2.2 สภาวิชาชีพบัญชีเป็นผู้จัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีขึ้นเป็นภาษาไทย และมีข้อกำหนดในเรื่อง

- ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต
- ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
- ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ
- ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคล หรือนิติบุคคลที่

ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ให้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ต่อลาภ สุขพันธ์ (2546) ได้ศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง พบว่าคุณสมบัติของนักบัญชีที่เจ้าของหรือผู้บริหารของสถานประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงประสงค์มากที่สุด ด้านความรู้ความสามารถ คือ ด้านภาษีอากร ด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ คือ สามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม คือ มีความรับผิดชอบต่อด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ ไม่ละทิ้งงาน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร นอกจากนั้นยังต้องการนักบัญชีที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งมีความรู้ด้านการบัญชีและบัญชีนี้ยังสามารถใช้เครื่องใช้สำนักงานและเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อย่างดี มีความรับผิดชอบในงานที่ทำ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ผู้ประกอบการยังมีความต้องการคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในด้านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สำนักงานอื่น ๆ รวมทั้งด้านภาษาต่างประเทศ และสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางบัญชีควรคำนึงถึงคุณภาพของบัณฑิตเป็นหลักมากกว่าปริมาณของบัณฑิต รวมทั้งควรเสริมสร้างความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี และด้านภาษามากขึ้น ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่บัณฑิตด้วย

กันต์กนิษฐ์ หาญวงษา (2549) ได้ศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากผู้บริหารสำนักงาน จำนวน 26 ราย จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้บริหารสำนักงานที่มีเขตพื้นที่ปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกัน คือ นักบัญชีควรปฏิบัติงานด้านการบัญชีด้วยความโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพทางการบัญชี และต้องมีความรับผิดชอบต่องานด้านบัญชีและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป นักบัญชีต้องจัดทำรายงานทางการเงิน และข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง และตรงกับความจริง

ต้องการของผู้บริหารเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ มีความสามารถในการแปลความหมายของข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างถูกต้อง และศึกษาโปรแกรมทางบัญชีอยู่เสมอ เพื่อการประยุกต์ใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ และความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการทำงานได้เป็นอย่างดี ต้องสามารถอธิบายโปรแกรมทางการบัญชีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างเข้าใจ และเลือกใช้งาน โปรแกรมทางการบัญชีที่เหมาะสมกับหน่วยงาน มีความละเอียดรอบคอบ ศึกษาหาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา การที่บุคคลจะเข้ามาปฏิบัติงานในหน่วยงาน ต้องมีการศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีในด้านคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ความรู้ทางด้านการบัญชี และทักษะในวิชาชีพทางการบัญชี รวมถึงหน่วยงานควรคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณทางวิชาชีพทางการบัญชี และต้องให้ความสำคัญในเรื่องของความรู้ทางการบัญชี มาตรฐานการบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สรศักดิ์ รัตนไชย (2551) ได้ศึกษาการวัดทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน พบว่าผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี ผู้จัดการฝ่ายบัญชี หรือรองผู้จัดการฝ่ายบัญชีมีความเห็นต่อทักษะทางวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากได้แก่ ทักษะทางปัญญา คือ มีความสามารถตัดสินใจใช้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน คือ มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีความสามารถจัดทำรายงาน ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ทักษะทางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร คือ มีความสามารถทำงานเป็นทีม ทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ คือ มีความสามารถตัดสินใจได้อย่างผู้มีวิชาชีพบัญชี ยกเว้นทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ คือ ความสามารถในการวางแผน เชิงกลยุทธ์ ความสามารถจัดแบ่งหน้าที่และจูงใจบุคลากร และภาวะความเป็นผู้นำ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา กิจการควรส่งเสริมให้นักบัญชีในกิจการได้รับการเพิ่มพูนทักษะทางวิชาชีพด้านทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ การจัดการทรัพยากรมนุษย์และพฤติกรรมองค์กร รวมทั้งหน่วยงานหรือองค์กรทางวิชาชีพควรจัดอบรมสัมมนาโดยมีหัวข้อที่น่าสนใจและมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องการบัญชีและการบริหารจัดการทางธุรกิจ